

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosc/152731,Prezentacja-wystawy-Rok-1921-na-Gornym-Slasku-Katowice-20-pazdziernika-16-listop.html>
2022-06-26, 18:53

Prezentacja wystawy „Rok 1921 na Górnym Śląsku” - Katowice, 20 października - 16 listopada 2021

- Bez województwa śląskiego, choć terytorialnie najmniejszego w II RP, nie mogłaby powstać Gdynia, Centralny Okręg Przemysłowy czy kluczowe połączenia kolejowe. To dzięki Śląskowi Rzeczpospolita zyskiwała swą suwerenność i niezależność - powiedział prezes IPN dr Karol Nawrocki podczas wernisażu w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia” im. Henryka Sławika w Katowicach.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

W Y S T A W A

Rok 1921 na Górnym Śląsku

Przystanek Historia
Centrum Edukacyjne im. Henryka Słowika
Katowice, ul. św. Jana 10 (III piętro)

PAŹDZIERNIK-GRUDZIEŃ 2021

W Y S T A W A

Rok 1921 na Górnym Śląsku

Przystanek Historia
Centrum Edukacyjne im. Henryka Sławika
Katowice, ul. św. Jana 10 (III piętro)

PAŹDZIERNIK-GRUDZIEŃ 2021

W stulecie ustalenia polsko-niemieckiej granicy państwowej na Górnym Śląsku Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Katowicach prezentuje wystawę „Rok 1921 na Górnym Śląsku”, która jest kontynuacją dwóch ekspozycji przygotowanych w latach ubiegłych poświęconym wydarzeniom z lat 1919-1920.

20 października 2021 r. wystawę „Rok 1921 na Górnym Śląsku” otworzyli w Przystanku Historia – Centrum Edukacyjnym im. Henryka Sławika w Katowicach prezes IPN dr Karol Nawrocki i dyrektor katowickiego Oddziału IPN dr Andrzej Sznajder.

Otwierając wystawę, prezes IPN dr Karol Nawrocki przypomniał, że dokładnie 100 lat temu Rada Ambasadorów Ligi Narodów zatwierdziła decyzję o podziale Górnego Śląska. – *Złożyło się na nią wiele lat pracy pozytywistycznej, działań społecznych i plebiscytowych, ale też wiele krwi musiało się przelać w obronie polskości, aby ta decyzja zapadła. Aby Śląsk stał się częścią II Rzeczypospolitej – powiedział.*

– *Jesteśmy w Przystanku Historia, którego patronem jest Henryk Sławik – powstaniec śląski, działacz socjalistyczny, który Polskę kochał, a komunistów – którzy chcieli ją zniszczyć – nienawidził. Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata. Z kolei Wojciech Korfanty, jeden z ojców niepodległości, także obecny na wystawie IPN, mimo że miał zupełnie odmienne poglądy, służył tym samym, biało-czerwonym barwom. Powstańców łączyła właśnie służba Rzeczypospolitej Polskiej – podkreślił prezes IPN.*

Dyrektor katowickiego IPN dr Andrzej Sznajder porównał rok 1921 na Śląsku do roku 1918 w odniesieniu do Rzeczypospolitej. – *Tak jak wtedy, w listopadzie 1918 roku, przed Polską*

otwierała się droga do suwerenności, tak w roku 1921 na Górnym Śląsku otwierała się droga do połączenia się z Rzeczpospolitą – powiedział. Podkreślił, że 1 procent powierzchni Polski, którym była ta część Górnego Śląska, miał wielkie, nie tylko gospodarcze znaczenie dla Rzeczypospolitej.

W trakcie wydarzenia Aleksandra Korol-Chudy (OBEN IPN Katowice) zaprezentowała inicjatywy IPN z okazji setnej rocznicy powstań śląskich i plebiscytu górnośląskiego. Renata Skoczek (OBEN IPN Katowice), autorka wystawy omówiła projekt edukacyjny „Rok 1921 na Górnym Śląsku”.

W uroczystości wzięł udział zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma. Na wernisaż przybyli m.in. Beata Białowas – wicemarszałek woj. śląskiego, Mariusz Skiba – wiceprezydent Katowic, oraz śląski wicekurator oświaty Dariusz Domański, a także młodzież szkolna.

Sto lat temu Górny Śląsk trafił na pierwsze strony światowych gazet za sprawą plebiscytu, który miał rozstrzygnąć problem przynależności państwowej tego regionu oraz trzeciego zbrojnego zrywu Polaków, którzy domagali się przyłączenia do Polski. Sprawa górnośląska była wówczas częścią międzynarodowej polityki budowania nowej równowagi europejskiej po I wojnie światowej. Trzecie i ostatnie powstanie śląskie wybuchło po plebiscycie, który odbył się 20 marca 1921 r. i tuż przed niekorzystnym dla Polski rozstrzygnięciem podziału terenu plebiscytowego, które miało zapaść na początku maja w Londynie. Ostateczna decyzja o przebiegu granicy polsko-niemieckiej podjęta na forum międzynarodowym 20 października 1921 r., zakończyła skomplikowany i długotrwały proces kształtowania granic II Rzeczypospolitej oraz walkę Górnoślązaków o przyłączenie do Polski.

Ekspozycja przedstawia na dziewięciu planszach najważniejsze wydarzenia w regionie od wejścia w życie regulaminu plebiscytu, który ustalał najważniejsze kwestie związane z głosowaniem do zatwierdzenia przez Radę Ambasadorów linii granicznej dzielącej Górny Śląsk na część polską i niemiecką.

2. Demonstracja w Berlinie w 1921 roku przeciwko przyznaniu Polsce Górnego Śląska, zbiory Francuskiej Biblioteki Narodowej

3. Francuski premier Aristide Briand podczas przemówienia w Zgromadzeniu Narodowym, w którym przedstawia stanowisko Francji aby przyznać Polsce większą część obszaru plebiscytowego z okręgiem przemysłowym, zbiory Francuskiej Biblioteki Narodowej

Wystawie, która była prezentowana w Przystanku Historia – Centrum Edukacyjnym im. Henryka Sławika w Katowicach przy ul. św. Jana 10 (III piętro) do 16 listopada 2021 r., towarzyszył katalog poszerzony o fotografie, które nie zmieściły się na planszach wystawienniczych.

Autorka wystawy: Renata Skoczek

Projekt graficzny: Bogusław Nikonowicz

Recenzja: dr Mirosław Węcki

1. Mapa z polsko-niemiecką granicą państwową po podziale Górnego Śląska zatwierdzonym przez Radę Ambasadorów 20 października 1921 roku, zbiory Biblioteki Narodowej w Warszawie